

Magyar–finn kontrasztív nyelvészeti kutatások

I. Kontrasztív nyelvészet Finnországban és Magyarországon

A kontrasztív nyelvészet mindig is a nyelvtudomány mostohagyereke volt. Ez többé-kevésbé érthető is, hiszen e területen komoly elméleti szintézisek nem születtek (és nem is születhettek), nincs igazán gazdag szakirodalma stb. Általában egy-egy nyelvész munkásságát sem lehet egészében ide sorolni, nem beszélhetünk „kontrasztív nyelvészekről”. Tipikusnak mondható, hogy a magyar, finnugor, ill. indoeurópai nyelvészek külhoni – lektori, vendégtanári – ténykedésük alatt kezdenek el kontrasztív nyelvészettel foglalkozni. Ez teljességgel érthető is, hiszen a kontrasztív nyelvészet legfőbb mozgatórugója a nyelvtanítás és a fordítás. (Előadásomban a kontrasztív nyelvészet tárgyköréből kirekesztem a tisztán elméleti jellegű általános nyelvészeti kérdésfeltevéseket.)

Eltérő módszereket követel a rokon, ill. a nem rokon nyelvek összehasonlítása, adott esetben a magyarnak az indoeurópai vagy a finnugor nyelvekkel való összevetése. A magyar és a finn nyelv összehasonlítása számos problémát rejt magában. Közismert, hogy a finnugor történeti nyelvészetnek óriási szakirodalma van. Módszertani kérdés, hogy a nyelvtörténet eredményeit felhasználjuk-e (felhasználhatjuk-e) kontrasztív kutatásaink során, vagy sem. Mindkét metódus buktatókat rejt magában. Ha figyelmen kívül hagyjuk a nyelvrokonságból adódó egyezéseket, elképzelhető, hogy egyes nyelvi jelenségek vizsgálatánál a spanyolviaszt fedezzük fel; ugyanakkor, ha csak a finnugor összehasonlító nyelvészetből indulunk ki, valószínű, hogy igen távol kerülünk a tényleges kontrasztív nyelvészettől. Heikki Paunonen véleménye szerint – mivel a nyelvek mai szerkezetének összevetéséről van szó – a rokonság kérdése nem releváns. Ha mégis rokon nyelveket vetünk össze, akkor célunk az lehet, hogy új, a diakrón nyelvészet módszereivel ki nem mutatható közös jelenségeket fedezzünk fel. Egészen más módszereket követel a finn és az észti nyelv összehasonlítása, mint a finn–magyar összevetés. A finn és az észti közeli rokon nyelvek, viszonylag rövid e nyelvek önálló történetisége, ezért ez esetben jól lehet alkalmazni az ún. „szinkrón–diakrón módszert”, azaz a szinkrón jelenségeket történeti háttérükkel együtt értelmezhetjük (Paunonen, 1991, 25).

Mivel a magyar és a finn távoli rokon nyelvek, ilyen látványos eredményeket nem érhetünk el. Hogy mi lehet mégis a megoldás? Talán a

szinkrón és a diakrón nyelvészet eredményeinek olyasféle ötvözése, amely ugyan ellenérzéseket válthat ki a hagyományos nyelvtudomány híveiből, ám az oktatás során igen hasznos lehet. (E furcsa állításomat a későbbiekben fogom megindokolni.)

Az indoeurópai (elsősorban angol, német, francia) nyelvek magyarral való összehasonlításának többévtizedes múltra visszatekintő hagyományai vannak. Némiképp más képet mutat a finn és a magyar kontrasztív nyelvészet története. E területen csak az utóbbi időben beszélhetünk kutatási projektumokról, konferenciák szervezéséről, kötetek szerkesztéséről. Ez érthető is, hiszen a hagyományos finnugrisztika képébe sokáig nem fért bele a finn–magyar kontrasztív nyelvészet, másrészt pedig a nyelvkönyvek összeállítása során sem vették figyelembe e tudományterület eredményeit. Nagy lökést jelentett e tudományterületnek a finnországi hungarológiai műhelyek számának megnövekedése, tevékenységük aktivizálódása is. Szathmáry István véleménye szerint a „hungarológiával foglalkozó külföldi intézményeknek egyik alapvető feladata a kontrasztív nyelvészeti munkálatok megindítása és elvégzése...: a magyar nyelv tanítását, illetve elsajátítását megkönnyítő és elmélyítő tanulmányok megjelentetése, majd lehetőség szerint a teljes kontrasztív nyelvtan megszerkesztése” (Szathmáry 1991, 10).

Finnországban jelenleg három egyetemen – Helsinki, Turku, Jyväskylä – működik magyar lektor. Helsinkiben a magyar nyelv és kultúra főszakként tanulható, Turkuban a magyart a finnugor tanszék keretein belül lehet elsajátítani. Jyväskylában 1989-től mellékszakként, 1994-től pedig főszakként lehet magyarságtudományt tanulni. A felsorolt intézmények közül Helsinkiben állandó vendégprofesszor, Jyväskylában pedig hosszabb-rövidebb időre meghívott vendégtanárok segítik a lektorok, ill. óraadók munkáját. Mindezekon kívül magyaroctatás folyik az oului, a tamperei és – időszakosan – a joensuui egyetemen is.

Magyarországon négy intézmény – Budapest, Debrecen, Szeged, Pécs – finnugor tanszékeken működik finn lektor. Finn szakos képzés Budapesten és Debrecenben folyik.

A teljesség igénye nélkül az alábbiakban szeretnék képet adni a legutóbbi szűk két évtized eredményeiről (figyelmen kívül hagyva azokat a Finnországban megjelent cikkeket, melyek csak a magyar nyelvvel foglalkoznak).

Folyamatos kutatási programról, konferenciák szervezéséről, az előadások gyűjteményes kötetekben való publikálásáról négy kutatóhely – Helsinki, Turku, Jyväskylä, Szombathely – kapcsán beszélhetünk.

1981-ben jelent meg Helsinkiben – a finnugor tanészék Castrenianumin Toimitteita című kiadványsorozatának „alsorozataként” a *Folia Hungarica* első száma, melyet azóta még hat kötet követett. E kiadványok közül az első két szám kontrasztív jellegű volt (a másodikban a nyelvészet mellett más tudományterületek is helyet kaptak), azóta azonban magyar nyelvészeti cikkek, irodalomtörténeti monográfiák, ill. hungarológiai konferenciák anyagai láttak napvilágot. Az első számban megjelent cikkek többek között a két rokon nyelv azonosságával és különbségével (Mikko Korhonen), az igeragozás összevetésével (Kiss Antal), a helyhatározórendszerek kérdéseivel (Márk Tamás), valamint a magyar igerkötők elsajátításával (Viljo Tervonen) foglalkoztak.

A másik jelentős kezdeményezés a turkui egyetem finnugor és általános nyelvészeti tanszékének sorozatában 1991-ben megjelent *Suomi ja unkari rinnakkain. Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkielmia* (szerkesztette Alho Alhoniemi, Nyirkos István, Heikki Paunonen) című kötet volt. E cikkgyűjtemény a helsinki Magyar Kulturális és Tudományos Központban 1988-ban és 1989-ben megrendezett kontrasztív nyelvészeti szemináriumok anyagát tartalmazza. A könyvben elméleti cikkek (Szathmáry István, Heikki Paunonen) mellett helyet kaptak a szórenddel (Gabriella Lallukka), a határozói igenévvél (Harri Mantila), a partícipiumokkal (Harri Mantila–Eszter Vuojala), az igerképzőkkel és a testrésznevekből képzett igékkel (Sirikka Saarinen–Labádi Gizella) foglalkozó írások is.

A harmadik kutatóhely Jyväskylä. 1994 elején az egyetem hungarológiai intézete a finn akadémia támogatásával, Keresztes László és Heikki Leskinen vezetésével kontrasztív nyelvészeti projektumot hozott létre, melynek végcélja kontrasztív nyelvtan, ill. a kontrasztív nyelvészet eredményeit felhasználó nyelvkönyv elkészítése lenne. A projektum keretében ezidáig két konferenciát szerveztek, 1994 és 1995 tavaszán. Az első konferencia eredményei az intézet *Hungarologische Beiträge* című kiadványsorozatának harmadik számában láttak napvilágot, míg az idei konferencia előadásai télen juthatnak el az érdeklődőkhöz, a *Hungarologische Beiträge* hatodik köteteként. A már megjelent kötetben többek között olvashatunk fonotaktikai kérdésekről (Bakró-Nagy Marianne, Juha Leskinen–Báthory Ágnes), az összetételekről (Veronika Delcseva, Labádi Gizella, Lieli Marianne, Ujhelyi Gábor), a passzívum problematikájáról (Keresztes László, Marja Seilonen), az igeneves szerkezetekről (Harri Mantila), a helyhatározórendszerek összevetéséről (Maticsák Sándor) stb. A projektum egyik fontos módszertani jellemzője, hogy igyekszik minden témakörben kutatópárokat létrehozni, melyekben – a lehetőségekhez képest – egy finn és egy magyar anyanyelvű tanár, ill. diák kap helyet. A másik örömdetes tény, hogy mindkét jyväskyläi konferencián szép számmal szerepeltek végzős hallgatók, ill. pályakezdő fiatalok.

A negyedik műhely Szombathely, ahol a Pusztay János szerkesztette Specimina Fennica sorozat egyes kötetei tartalmazznak kontrasztív nyelvészeti cikkeket. A Specimina Fennica negyedik kötete (Suomunkakontut. Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkimuksia) Pusztay János írásait tartalmazza, az igekötés igék finn megfelelőiseiről, ill. a helyhatározórendszer (és a vonzatok) problematikáiról. A sorozat ötödik kötete (Kaukovertailuja. Unkarilais-suomalaisia kontrastiivisia tutkimuksia) az 1993 májusában Szombathelyen rendezett kontrasztív nyelvészeti konferencia előadásait adja közre. Itt többek között olvashatunk fordítási problémákról (Gerevich Éva, Kiss Antal, Kubínyi Kata), a vonzat kutatásokról (Pomozi Péter–Kaija Markus, Nyirkos István), az igekötők megfeleltetésének problémáiról (Pusztay János), a helyhatározókról (Révay Valéria), fonetikai kérdésekről (Salamon Ágnes–Heidi Vaarala), ill. a finn igék tanításának nehézségeiről (Anja Haaparanta) és a gyermeknyelvről (Lengyel Zsolt).

Természetesen ezeken kívül számos más folyóirat is közöl kontrasztív nyelvészeti anyagokat, ill. több helyen is dolgoznak kontrasztív nyelvészettel foglalkozó, e tárgy körben rendszeresen publikáló kutatók (Oulu, Tampere, Debrecen, Budapest stb.).

Összességében elmondható tehát, hogy néhány kutatóhely aktivitása folytán – kötetek szerkesztése, konferenciák szervezése – az utóbbi időben megélnékültek a magyar–finn kontrasztív nyelvészeti kutatások. Az előadások, publikációk a nyelvreírás majdnem minden részterületével foglalkoznak, a hangtántól kezdve az alaktanon át a mondattanig, az elméleti alapvetéstől a gyakorlati tanítás módszertani problémáig.

II. Kontrasztív nyelvészet és nyelvkönyvírás

Mint már korábban szoltam róla, a kontrasztív nyelvészeti kutatások egyfajta szintézise kontrasztív nyelvtan szerkesztése, ill. kontrasztív nyelvkönyv megírása lehet. Mit értek a „kontrasztív nyelvkönyv” furcsa fogalma alatt?

Köztudott, hogy a magyar és a finn agglutináló nyelv. Ez a tipológiai ismérv a nyelvtanítás során egészen más módszertani fogásokat követel meg, mint az izoláló és flektáló (általánosságban: az indoeurópai) nyelvek tanítása. Közismert dolog, hogy a magyarul (ill. finnül) tanuló külföldi a tanulás első fázisában igen nehezen tud kommunikálni, hiszen még egy egyszerűnek tűnő mondat összerakása is rengeteg nyelvtani jelenség ismeretét feltételezi. Igen fontos tehát, hogy a nyelvkönyvek összeállítása során a modern kommunikatív módszereket és a hagyományos, grammatikára épülő elveket egységbe tudjuk foglalni, s kellőképpen tudjuk a tanulóknak adagolni.

Egy kezdőknek, ill. középhaladóknak szóló nyelvkönyv lehet egynyelvű vagy kétnyelvű. Az egynyelvű könyvek sajátossága, hogy nem szöveges instrukciókat adnak a tanulóknak, hanem ábrákkal táblázatokkal, szimbólumokkal magyarázzák az anyagot. Az ilyen típusú könyv szigorú belső logikájából adódóan világosan ki kell(ene) derülni a helyes haladási iránynak. Az egynyelvű könyvek előnye, hogy nem egyetlen nyelvterület hallgatóit szolgálják ki, s ebből adódóan egyetlen kiindulópontjuk a magyar nyelv szerkezete, belső logikája lehet, ill. lehetne. [Belső logikán azt értem, hogy – nagyon vázlatosan fogalmazva – a belső szoros (-ban/-ben, -ba/-be, -ból/-ből) határozósort hamarabb tanítjuk, mint a külső laza (-nál/-nél, -hoz/-hez/-höz, -tól/-től) sort, az alanyi ragozás megelőzi a tárgyast, nem az igekötőkkel kezdünk stb.]

Kicsit más a helyzet a kétnyelvű könyvekkel. Itt figyelembe lehet(ne) – kell(ene) – venni egyrészt a fogadó nyelvterület tanulóinak igényeit, másrészt pedig a fogadó nyelv szerkezeti-tipológiai sajátosságait. Tisztelet a kivételnek, ez utóbbi sajnos nem minden esetben nyilvánul meg. Nagyon sokszor a nyelvkönyvek készítői megelégedtek azzal, hogy például a „Tedd többes számba!”, „Pótold a hiányzó ragokat!” stb. utasításokat adták meg idegen nyelven. Emellett természetesen a kétnyelvű szójegyzék, a grammatika idegennyelvű magyarázata, ill. a fordítási gyakorlatok anyaga teszi a könyvet kétnyelvűvé. (Ez a jelenség nemcsak a külföldieknek készült magyar nyelvkönyvek, hanem a magyarok számára szerkesztett angol, német, orosz, francia, finn stb. nyelvkönyvek esetében is így volt.)

Nézeteim szerint azonban egy kétnyelvű nyelvkönyv nem csak ezen ismérvek miatt kétnyelvű. Az utasítások idegennyelvű közlésénél sokkal fontosabbnak tartom a célnyelv szerkezetével való összevetést, s ezen értelemben beszélek „kontrasztív nyelvkönyvről”. Ezt a finn és a magyar példáján keresztül kívánom megvilágítani. (Természetesen a tipológiai és – ebben az esetben – genetikai rokonság nagyban befolyásolja a módszereket.) Néhány példát kiragadva:

Ha a nyelvkönyv első fejezete hangtannal foglalkozik, ill. társul hozzá fonetikai gyakorlatokat tartalmazó hanganyag, teljesen felesleges a másik nyelvben tökéletesen megegyező hangokra ugyanolyan figyelmet fordítani, mint az eltérő ejtésre, ill. a hiányzó elemekre. A magyarok számára a finn magánhangzórendszerben két hang jelent problémát: az illabiális rövid *a* és a középső nyelvállású *e*. A magyar vokalizmus aszimmetrikus képet mutat:

	Ø – é	
a – Ø	Ø – á	e – Ø

ezzel szemben a finn szimmetrikusabb:

	e – ee
a – aa	ä – ää

A tapasztalatok szerint a magyaroknak az illabiális *a* ejtése nem okoz gondot, a kétféle *e* megkülönböztetése azonban igen. Ezzel szemben a finneknek a magyar magánhangzórendszerben egy problémás hang akad: a labiális *a*.

A mássalhangzórendszert vizsgálva röviden elmondhatjuk, hogy a finneket például felesleges a zöngétlen zárhangok ejtésére tanítani, mert ezek ugyanolyanok mindkét nyelvben, ellenben igen nehezen tudják elsajátítani a szibilánsok és afrikáták helyes ejtését.

Külön gondot jelent a finneknek a kérdőszó nélküli kérdő mondatok helyes intonálása, a finnben ugyanis az ilyen mondatok intonációja a kijelentő mondatéval egyezik meg. Mivel erre a jelenségre általános szabályt nem tudunk alkalmazni, csak igen alapos gyakoroltatással sajátíttathatjuk el a helyes intonációt.

A morfológia terén néhány példa: a tipológiai-genetikai rokonságból adódóan a finneknek kevés gondot okoz a palatoveláris illeszkedés (a labiális harmónia viszont problematikus). Ugyancsak ismert számukra a helyviszonyok ragokkal való kifejezése, ill. az irányhármasság megléte. (Eltérés csak a rag sorok számában mutatkozik, kétszer három áll a háromszor három magyarral szemben.) Semmi komoly problémát nem okoz tehát a finnek számára a tanulás legelején a *ház-ban*, *kert-ben* szerkezet elsajátítása, ami viszont nem ilyen egyszerű az indoeurópai nyelveket beszélők számára. Sokkal nehezebb azonban az igeragozás megtanítása: a finnből hiányzik az alanyi-tárgyas szembenállás, ill. az igekötők rendszere. (Ennek „ellensúlyozására” a magyarok szinte tehetetlenek a partitívussal szemben...)

Összességében tehát egy kétnyelvű – adott esetben finneknek készülő – nyelvkönyv megszerkesztése során figyelembe kellene venni a magyar nyelv belső (logikai) rendszere mellett a másik nyelv szerkezetét is; azaz a két nyelv egyszerű jelenségeit a lehetőségek szerint a tanítás kezdeti fázisában lehetne elsajátíttatni (s nem túlmagyarázni), míg az eltérő jelenségekre lényegesen nagyobb gondot kellene fordítani.

Kiknek készülhetne egy ilyen „kontrasztív nyelvkönyv”? Milyen felhasználói réteget célozhatnánk meg vele? Mivel egy ilyesfajta nyelvkönyv nagymértékben a nyelvtani rendszerek, részrendszerek összevetésére épülne, ezért nézeteim szerint elsősorban a finnországi finn és finnugor szakos egyetemi hallgatók kötelező magyar nyelvi kurzusain lehetne használni. Természetesen, ha elkészülne e könyv „párja”, a kontrasztív finn nyelvkönyv,

azt pedig a magyarországi magyar szakosok kötelező féléves finn kurzusán lehetne felhasználni. Emellett nagy haszonnal forgathatnák a hazai finnugor szakos hallgatók, ill. a finnországi hungarológusok is. (Egyéb kurzusokon, nem nyelvészeti érdeklődésű/képzettségű hallgatóknak a hagyományos nyelvkönyveket kellene ajánlani.)

Mi lenne az előnye ezeknek a nyelvkönyveknek? A jelenleg Magyarországon, az egyetemi magyar szakos képzésben használatos finn nyelvkönyvek, jegyzetek többségének anyaga igen nehezen sajátítható el a rendelkezésre álló rövid idő (általában egy szemeszter) alatt. A jegyzetírók célja a finn nyelv egészének bemutatása volt, de egy ilyen nehéz agglutináló nyelv szerkezetének féléves megismertetése túl tömény a hallgatóknak. A jegyzetek leíró szövegeket tartalmaznak, nem beszéd-, hanem nyelvtancentrikusak. Véleményem szerint azonban nem lenne baj, ha a kötelező grammatikai penzumokat némi kommunikatív árnyalattal is tudnánk dúsítani. A jól megírt kontrasztív nyelvkönyv magában foglalná a két nyelv szerkezetének eltéréseit (a hallgató anyanyelvéből kiindulva), bemutatná a másik nyelv szerkezetét, valamint alapvető kommunikatív szempontokat is megvalósítana. Lényeges lenne, hogy felépítése igazodjon az egyetemi struktúrához, azaz a szemeszter hosszához, ill. egy-egy órán elsajátítható anyag tegyen ki egy leckét stb. E jegyzet bátran használhatna nyelvészeti terminusokat, hiszen egyetemi nyelvszakos, ill. nyelvészhallgatókhoz szólna (s ezzel a tankönyvírás egyik dilemmája is megszűnne). (E kérdéskörrel bővebben: Maticsák–Báthory 1994.)

III. A kontrasztív nyelvészet felhasználása az oktatásban

A kontrasztív nyelvkönyv mellett még a kontrasztív nyelvészeti kutatások másik lehetséges eredményéről, egy egyetemi jegyzet elkészítéséről szeretnék szólni. Köztudott dolog, hogy a kontrasztív nyelvészetet elsősorban az oktatásban betöltött gyakorlati szerepe miatt értékelik. Lektorként a következő tapasztalatokról számolhatok be e témával kapcsolatban. A jyvaskyläi egyetemen jelenleg mintegy negyven hallgató tanul magyarságtudományt. Mivel a háromszintű képzés első szakasza teljes egészében, a második fázis pedig részben finn nyelven folyik, a hallgatók nagy többségétől nem lehet elvárni, hogy magyar leíró vagy történeti nyelvészeti tárgyú szemináriumi, ill. záródolgozatot készítsenek. (Jyvaskyläben nincs finnugor szak, így finnugor témájú dolgozatok sem jöhetnek szóba.) Hálás témának kínálkozik tehát a kontrasztív nyelvészeti dolgozat, melyet a későbbi képzési szakaszokban követhet „igazi, klasszikus” nyelvészeti munka is. Tapasztalataim szerint a hallgatók érdeklődnek a kontrasztív nyelvészet iránt, rendszeresen részt

vesznek a kontrasztív nyelvészeti kurzusokon, s az elmúlt két évben néhány ilyen tárgyú munka készült, ill. készül (például a *-hat/-het* képző finn megfelelői, a passzívum magyar megfelelői, megszólítás, tegezés és magázás a magyarban és a finnben).

Mindezek fényében megalapozottnak látom – legalábbis a jyvaskyläi egyetem képzési struktúrájában – egy kontrasztív nyelvészeti egyetemi jegyzet elkészítésének igényét. Az alábbiakban röviden vázolom, milyennek képzelem el e születőfélben lévő jegyzet felépítését, s ehelyütt igyekszem megmagyarázni az előadásom elején kifejtett nézetemet is, miszerint a szinkrón és a diakrón megközelítés együttes alkalmazása is hasznos lehet a tanításban. Állításomat egy viszonylag jól áttekinthető példán, a helyhatározórendszerek összevetésén keresztül mutatom be.

Köztudott dolog, hogy a finnugor nyelveknek gazdag a névszóragozási rendszere (magyar 24–27, zürjén 17, votják 15, finn 15, mordvin 13, keleti osztják 11, cseremisiz 10, vogul 6 eset), ill. jellemző sajátosságuk az úgynevezett irányhármasság, a *honnan? – hol? – hová?* viszonyrendszer. Ennek csírái már az uráli (finnugor) alapnyelvben is megvoltak, két locativust (*-t, -nA*), egy ablativust (*-tA*) és két lativust (*-ñ, -k*) rekonstruálnak a kutatók. Ezek a ragok természetesen – másodlagos formában – a mai névszóragozásban is fellelhetők a finnben és a magyarban egyaránt, hely-, idő és elvont viszonyt kifejező funkciókban. Pl. *-t* locativus: m. *itt, együtt; -t/-ott/-ett/-ött* (loc.), fi. *?peräti, kaiketi; -nA* locativus: m. *benn, fenn; -n/-on/-en/-ön* (superessivus), *-ban/-ben* (inessivus); fi. *kotona, ulkona; -na/-nä* (essivus) stb. (Hajdú 1989, 120–127).

A mai ragrendszer azonban ennél sokkal bonyolultabb. Az irányhármasság rendszerébe illeszthető ragokat vizsgálva (figyelmelen kívül hagyva a terminativus, dativus és prolativus eseteket) a finn és a magyar között lényeges különbség mutatkozik: a finn egy belső (elativus-inessivus-illativus) és egy külső (ablativus-adessivus-allativus) sort ismer, míg a magyarban a belső sorral szemben két külső (külső szoros: delativus-superessivus-sublativus, és külső laza: ablativus-adessivus-allativus) sor áll. Bonyolítja a helyzetet, hogy az esetek elnevezése (finn külső sor neve = magyar külső laza sor neve) és alapfunkciójuk nem fedi egymást (általánosságban: magyar belső sor = finn belső sor, magyar külső szoros sor = finn külső sor, magyar külső laza sor = finn névutók).

A két nyelv eltérő módon hozott létre új ragokat. A magyarban ennek tipikus módja az önálló szóból névutón keresztül történt ragfejlődés volt, míg a finnben egészen más a fejlődés útja (a belső sorban egy *-s-*, míg a külső sorban egy *-l-* elem kapcsolódott az ősi ragokhoz, vö. *-s-nA > -ssA, -l-nA > -lla* stb.).

A kontrasztív nyelvészeti speciálkollégium felépítésében tehát a következő módszert alkalmazhatjuk (lehet, hogy metodikailag a nyelvtörténet és a leíró rendszer összevonása miatt sok problémát rejt magában, ám a diákoknak vitathatatlanul szemléletessé teszi a rendszerek azonosságát és különbségeit):

Az első lépésben bemutatjuk az ősi elemeket. Ezt követi a nyelvtörténet során kialakult új elemek felvázolása, a mai rendszerek létrejöttéhez vezető eltérő utak bemutatása (önálló szóból fejlődött ragok, ill. -s-, -l-determinánsok). E történeti összevetés eredményeképpen megkapjuk a mai rendszereket, azok egyező és eltérő elemeivel. Ezt követően fordíthatunk figyelmet a mai helyhatározórendszer egyéb különbségeinek leírására (pl. a finn prolativus kérdése), ill. a rendszeralkotó elemek eltérő funkcióinak bemutatására (pl. eltérő vonzatok, a belső és külső ragok nem egyező használata, eltérő irányjelölések stb.).

Összességében így a hallgató nemcsak arról kaphat képet, hogy mi az azonos és az eltérő a mai rendszerekben, hanem arról is, hogy miért alakult ki ez az eltérés, ill. mi a mai rendszerek előzménye, a kialakulás útja. (Természetesen ez a módszer csak a genetikailag és tipológiailag egyaránt rokon nyelvekre alkalmazható.)

Irodalom

Catrenianum toimitteita 21. Folia Hungarica 1. Toim. Márk–Suihkonen. Helsinki, 1981.

Hajdú 1989: Hajdú Péter, Bevezetés az uráli nyelvtudományba. Budapest.

Hungarologische Beiträge 3. Finnisch-ugrische kontrastive Untersuchungen. Hrg. Keresztes–J. Leskinen–Maticsák. Jyväskylä, 1995.

Maticsák–Báthory 1994: Maticsák, Sándor–Báthory, Ágnes, Using the Results of Contrastive Linguistics in Compiling Coursebooks. Hungarologische Beiträge 2: 141–151.

Paunonen 1991: Heikki Paunonen, Kontrastiivisen tutkimuksen periaatteista ja niiden soveltamisesta suomen ja unkarin vertailuun. Suomi ja unkarin rinnakkain, 22–34.

Specimina Fennica IV. Pusztay, János, Suomunkakontut. Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkimuksia. Szombathely, 1993.

Specimina Fennica V. Kaukovertailuja. Unkarilais-suomalaisia kontrastiivisia tutkimuksia. Szombathely 1994.